

ZESZYTY NAUKOWE WYŻSZEJ SZKOŁY PEDAGOGICZNEJ W BYDGOSZCZY
Studia Pedagogiczne 1980 z. 6

Andrzej Tchorzewski
WSP Bydgoszcz

PATRIOTYZM I INTERNACJONALIZM JAKO WARTOŚCI
IDEOWO-MORALNE

Organizując i kierując złożonym procesem wychowawczo-dydaktycznym współczesnej szkoły oraz różnorodnych placówek oświatowo-wychowawczych i kulturalnych trzeba pamiętać, że wśród wielu ich zadań i celów istotne miejsce zajmuje kształtowanie postaw patriotycznych i internacjonalistycznych zarówno dzieci i młodzieży, jak i społeczeństwa dorosłych.

Chociaż pojęcia "patriotyzm" i "internacjonalizm" funkcjonują w mowie ludzkiej od przełomu XVIII i XIX wieku, to wcale nie oznacza, że ich treść i zakres były obce społecznościom pierwotnym, niewolniczym i feudalnym. Prawa obywatelstwa w języku nabrały owe terminy w społeczeństwie kapitalistycznym, które legło u podstaw współczesnej cywilizacji przemysłowej, wyzwalając aktywność polityczną, ideologiczną i kulturalną klas i warstw społecznych walczących o wpływ na kształtowanie się oblicza dzisiejszych narodów i państw.

Nie ulega wątpliwości, że treści i zakres pojęcia "patriotyzm", jak i "internacjonalizm" są ściśle powiązane z treściami życia moralno-społecznego konkretnych ludów i narodów. Tak, jak treści różnorodnych dziedzin ich życia społecznego, ulegały i ulegają przeobrażeniom, tak treść tych pojęć również podlega wielorakim zmianom znaczeniowym. Przeglądu tego zagadnienia dokonali zarówno wybitni historycy, teoretycy nauki o państwie i prawie oraz socjologowie. Do ich wniosków i uogólnień zobowiązany jest sięgać pedagog, gdy rozwija zagadnienie patriotyzmu i internacjonalizmu jako swoich wartości ideowo-moralnych, które mają być realizowane w procesie wychowania społecznego.

Materialistyczno-dialektyczna koncepcja człowieka, a zwłaszcza materializm historyczny stały się teoretyczną podstawą dla poznania rozwoju formacji społecznych, określenia praw tego rozwoju, a także dla wskazania specyficznych wartości i ich hierarchii, jakie one zajmowały i zajmują w świadomości pokoleń. Wśród tych wartości poczesne miejsce zajmuje p a t r i o t y z m , który wypełniony był inną treścią we wspólnocie pierwotnej, w okresie niewolnictwa, w epoce feudalizmu czy kapitalizmu, a inne znaczenie nadaje temu pojęciu ustrój socjalistyczny.

Patriotyzm socjalistyczny, podobnie jak patriotyzm wspólnot rodowych, plemion koczowniczych, osiadłych czy wojujących jest wyznaczony przez główną formę świadomości i kontroli społecznej, jaką jest moralność. Ona to bowiem określa normy zachowania poszczególnych jednostek, ona jest wreszcie źródłem wzorów postępowania, ocen moralnych, a także stosowanych sankcji.

Patriotyzm wspólnot pierwotnych czy społeczeństw niewolniczych zasadzał się na pojęciu "ludu" i "ojczyzny". L u d to współplemieńcy, u których należy cenić "umiejętności i cechy charakteru, które pozwalają na bezpośrednią, niczym nie zmaconą konfrontację walorów członków danej społeczności. Czyjeś wyróżnienie się jest ściśle powiązane z pomyślnością danej społeczności, wykroczenia wiążą się dla tej społeczności z uszczerbkiem"¹. A zatem miłuje się tych lub tego, kto swoim postępowaniem w trakcie walki, podczas uprawy roli czy też przy hodowli bydła jest bardziej wytrwały, lepszy lub dzielniejszy. Wymagania te stawiane były tylko członkom określonej grupy etnicznej, nie dotyczyły one obcoplemieńców. Ten prymitywny sposób wiązania się emocjonalnego z tym co dotyczyło konkretnej, pierwotnej grupy etnicznej jest w opinii J.S. Bystronia załączkiem nacjonalizmu - a więc przeciwieństwem tego co dziś pojmujemy jako p a t r i o t y z m ².

L u d w świadomości społeczeństwa niewolniczego oznaczał tych obywateli, którzy przynależeli do klasy panującej, a więc właścicieli środków produkcji i niewolników. Starożyt-

ność w przeciwieństwie do wspólnoty rodowej i pierwotnej posługiwała się terminem o j c z y z n a , której wierność ślubował każdy młody Ateńczyk. Ojczyzna to rodzinne miasto, które było równocześnie państwem. Obrona miasta-państwa należała do moralnych obowiązków każdego obywatela³.

Pojmowanie o j c z y z n y zarówno przez społeczeństwo niewolnicze, jak i najniższe klasy i warstwy feudalne sprowadzało się do rozumienia jej jako "ojczyzny prywatnej". Stanisław Ossowski - wybitny socjolog i badacz kultury - wprowadza rozróżnienie między terminami "ojczyzna prywatna" i "ojczyzna ideologiczna"⁴. Wydaje się, że o j c z y z n a p r y w a t n a jest z reguły wartością bardziej estetyczną. Zasada się ona na emocjonalno-uczuciowej warstwie psychiki ludzkiej, wiąże się z krajobrazem, przyrodą i innymi elementami wymiernymi terenu i środowiska, w którym człowiek przyszedł na świat. Pojęcie o j c z y z n y i d e o l o g i c z n e j łączy się bardziej z poczuciem przynależności do narodu, do idei, czyli wartości etyczno-moralnych, politycznych, religijnych bądź światopoglądowych, jakie zbiorowość prezentuje i z którymi jednostka stara się identyfikować. Pojęcie o j c z y z n y i d e o l o g i c z n e j wyrasta bardziej z intelektualnej i wolicjonalnej sfery osobowości człowieka aniżeli emocjonalno-uczuciowej.

O j c z y z n i e i d e o l o g i c z n e j jest przyporządkowana orientacja i świadomość społeczeństwa średniowiecznego, które swoją ideologię oparło na judajskim mesjanizmie społecznym stanowiącym filozoficzno-etyczną podstawę dla europejskiej kultury chrześcijańskiej umacniającej feudalny ład i porządek wielu narodów.

Wpływy religijno-dogmatyczne kościoła spowodowały w praktyce życia społecznego zatracenie poczucia pojęcia "ojczyzna prywatna" i "lud". Podstawowe zasady wiary chrześcijańskiej głosiły, że jedyną i prawdziwą ojczyzną człowieka nie jest ta, która wyznacza mu jego ziemską egzystencję, lecz ta, w której osiągnie szczęśliwość wieczną po śmierci w zamian za cnotliwe życie i w pokorze znoszone cierpienia. Pojęcie "l u d" w tej

orientacji światopoglądowo-filozoficznej odnosi się do wszystkich wyznawców religii Chrystusa. Odrębność między społeczeństwami, a więc język, zwyczaje, obyczaje, kultura to jedynie środki służące "ludowi bożemu" do osiągnięcia celu ostatecznego.

Nauką społeczną i moralną kościoła oraz jego tendencją do powszechności można tłumaczyć wyparcie w życiu społeczeństw epoki feudalizmu takiej wartości, jaką jest patriotyzm i zastąpienie go kosmopolityzmem, który wyrastał z teologiczno-religijnej doktryny etycznej. Kosmopolityzm umacniał feudalno-kościelną hierarchię monarchii teokratycznej, w której upatrywał doskonałą formę ustrojową państwa. Patriotyzm ograniczył się w tej epoce jedynie do swoistej więzi emocjonalno-uczuciowej z miejscem urodzenia, czyli krajem rodzinnym oraz jego tradycją i kultem religijnym.

Wybuch francuskiej rewolucji burżuazyjnej w 1789 roku był momentem zwrotnym w dotychczasowym porządku społecznym Europy. Rewolucja ta spowodowała upadek prymatu kościoła nad masami, zmieniła utrzymujący się w świadomości ludu dotychczasowy ład i porządek, wynikający z programu głoszonego przez naukę kościoła. Wpłynęła również na świadomość społeczeństwa francuskiego, a później wielu innych społeczeństw, co pociągnęło za sobą zmianę rozumienia pojęcia "patriotyzm". Odtąd ujmowane jest ono w ścisłym i nierozzerwalnym związku z pojęciami: "ojczyzna", "naród", "państwo".

Dziewiętnastowieczny materializm historyczny określa zasady definiowania pojęcia "naród", który według współczesnego socjologa J.J. Wiatra należy rozumieć jako "historycznie ukształtowaną trwałą wspólnotę, powstałą na gruncie wspólnych losów dziejowych i ostatecznie okrzepłą w epoce kapitalizmu, charakteryzującą się istnieniem świadomości własnej odrębności jako narodu"⁵. Gdy zastanawiamy się nad pojęciem "państwo", możemy sięgnąć również do definicji wspomnianego socjologa, który mówi, że "państwo jest obiektywnym wcieleniem idei ojczyzny, jest ojczyzną narodu"⁶.

Dotychczasowy - a z konieczności pobieżny - przegląd ge-

nezy i rozwoju patriotyzmu jako swoistej wartości pozwala konstatować, że "patriotyzm to nie tylko uczucie, lecz - jak twierdzi I. Jundziłł - swoista złożona postawa społeczno-polityczna i moralna, a jeśli tak, to znaczy, że jest predyspozycją do określonego działania, spostrzegania, myślenia i uczucia wobec danego przedmiotu"⁷.

Z powyższych rozważań można wysnuć wniosek, że p a - t r i o t y z m s o c j a l i s t y c z n y jest wartością moralną z pewnością zrodzoną przez klasę robotniczą i z tego względu wiąże się on nierozdzielnie z i n t e r n a - c j o n a l i z m e m p r o l e t a r i a c k i m . Jako swoista wartość etyczna, która kształtowała się w przeszłości w zależności od tego, jak pojmowano o j c z y z n ę i n a r ó d , p a t r i o t y z m w warunkach społeczeństwa socjalistycznego nakazuje każdej jednostce swoim zachowaniem i postępowaniem potwierdzać uczucie szacunku, miłości i przywiązania do o j c z y z n y , a ponadto nakłada na każdego członka społeczności, do której przynależy obowiązek solidarności z własnym narodem, mając na uwadze troskę o rozwój ojczyzny i jej dobre imię.

Patriotyzm socjalistyczny jako powinność moralna nie ogranicza się do manifestowania uczuć i solidarności, ale nakazuje każdej jednostce aktywnie przyczyniać się do rozwoju i dobra własnej ojczyzny. Wymaga to od niej zarówno ofiarności, jak i poczucia współodpowiedzialności za los zbiorowości społecznej. Owe cechy rozwijają się dzięki prawidłowemu uspołecznieniu człowieka w procesie wychowania, którego wskaźnikiem jest autentyczne zaangażowanie we wszystkie dziedziny bieżącego życia narodu i ojczyzny. Nie sposób tu pominąć i tego, że patriotyzm socjalistyczny uwzględnia normę nakazującą jednostce wykazać się gotowością do obrony ojczyzny wtedy, gdy grozi jej niebezpieczeństwo.

Moralna ocena każdego członka zbiorowości socjalistycznej dotyczy również jego postawy patriotycznej wyrażanej ciągłym podtrzymywaniu więzi kulturowej z wartościami duchowymi, które związane są z przeszłością narodu i ojczyzny. Patriotyzm

jaką socjalistyczna wartość ideowo-moralna wiąże się również z poczuciem więzi jednostki z narodem, "którego przyszłość, kultura, język, perspektywy rozwojowe itp. pośrednio lub bezpośrednio warunkują los i szanse życiowe jednostki, a także poczucie jej więzi ze zbiorowością ludzką oraz poczucie własnej wartości"⁸.

Patriotyzm jest więc strukturą trójwymiarową. Pierwsza warstwa tej struktury odnosi się do bieżących treści życia codziennego, których źródła upatrujemy w dalszej bądź bliższej przeszłości stanowiącej drugą jak gdyby warstwę owej struktury. Można tu dla przykładu sięgnąć do uwag Józefa Jezowskiego /1793-1855/, który takie dawał dyrektywy filomackiej młodzieży: "przywiązanie do ziemi ojczystej zależy na tym, aby życzył dobrze ziemkowi każdej klasy i całemu narodowi i ażeby zachował zbawienne ojców obyczaje. Kochał mowę ródowitą i jej się uczył, rozpamiętywał cnoty i dzieła przodków i to stosownie do swoich sił i powołania starał się naśladować"⁹. Przestrzeganie owych wskazań miało być spoiwem poczucia przynależności do zbiorowości zwanej narodem polskim, który z racji ówczesnych sił politycznych w Europie istniał i żył w warunkach poddyktowanych przez trzech zaborców, którzy pozbawili go własnego państwa. Naród ten posiadał w świadomości ówczesnych swoją historię i tradycję, które były podstawą dla jego bytu duchowego.

Podobnie i dziś sięgamy do przeszłości jako warstwy stanowiącej podstawę dla współczesności, ale nawiązujemy także i do trzeciej warstwy, tj. do przyszłości. Ta trójwymiarowa struktura p a t r i o t y z m u socjalistycznego, w której jest on traktowany jako wartość moralna, gwarantuje z jednej strony poczucie więzi każdej jednostce z narodem przez ukazywanie wartości przekazywanych z pokolenia na pokolenie, zaś z drugiej strony teraźniejszość jest niewyczerpanym źródłem perspektyw rozwojowych narodu i jego kultury. Pozwala to uchronić się przed ideami kosmopolityzmu oraz nihilizmu narodowego, przed konsekwencjami tych niebezpiecznych zjawisk zaprzeczających i podważających wartość etyczną patriotyzmu.

Naukowy socjalizm jest daleki od pojmowania całego świata jako ojczyzny człowieka, zaś więzi narodowe i historyczne społeczeństw traktuje jako spoiwo łączące masy pracujące w działaniu dla dobra własnego narodu uwzględniając aktywność na rzecz wolności, równouprawnienia i współpracy z innymi narodami. Dodajmy - za H. Jankowskim - że "kosmopolityczna idea obywatela świata pełni dzisiaj reakcyjną funkcję ideologiczną, usprawiedliwia bowiem ekspansję imperialistyczną, osłabia dążenia narodowyzwoleńcze narodów ujarzmionych"¹⁰. Nihilizm narodowy, będący zaprzeczeniem patriotyzmu a łączący się ze wspomnianym kosmopolityzmem, propaguje hasło: "tam ojczyzna, gdzie dobrze" i w ten sposób neguje lub pomniejsza osiągnięcia własnego narodu oraz wartości jego tradycji.

Z historycznego punktu widzenia p a t r i o t y z m jako wartość etyczna w naszej kulturze i tradycji wiązany jest często - jak już wspomniano - z bohaterstwem militarnym minionych pokoleń. Od zarania dziejów, gdy zamieszkiwane przez różne plemiona ziemie między Odrą a Bugiem, Bałtykiem a Karpatami trzeba było bronić przed agresją wroga, występowało zjawisko patriotycznego czynu zbrojnego, który niemalże w każdym stuleciu ponad tysiącletniej historii Polski jest świadectwem moralnego obowiązku tegoż narodu wobec wartości, jaką jest ojczyzna, która głęboko zakorzeniona została w świadomości mieszkańców tych ziem. Nie znaczy to, że patriotyzmowi socjalistycznemu jest obca gotowość do obrony kraju. Patriotyzm pojmowany z pozycji aksjologii marksistowskiej jest zawsze zdeterminowany konkretnymi warunkami społecznymi i ekonomicznymi, zaś materializm historyczny uczy nas, że patriotyzm nie można rozpatrywać w oderwaniu od ideowych, politycznych i światopoglądowych założeń, jakimi kieruje się społeczeństwo.

Patriotyzm jako wartość moralna, którą powinien uznawać każdy człowiek, reguluje stosunek jednostki do własnego narodu i ojczyzny, a ponadto stanowi on jedno spośród wielu kryteriów oceny moralnej człowieka. Zatem, gdy zachodziła w przeszłości potrzeba obrony granic ojczyzny i wolności narodu włączenie się do walki było nakazem chwili i wyrazem postawy patriotycznej. Nie jest to jednak i nie był jedyny rodzaj mani-

festowania patriotyzmu.

Bohaterstwu żołnierskiemu towarzyszyła również o b y - w a t e l s k a odpowiedzialność za losy kraju. Historycznie rzecz ujmując można stwierdzić, że przetrwanie narodu w jedności w okresie feudalnego rozbitcia dzielnicowego zależało od działania ponadlokalnych wspólnych instytucji, wspólnoty językowej i ugruntowanej wcześniej świadomości narodowej. Sięgając do okresu Polski jagiellońskiej, historycy stwierdzają, że rodzi się wówczas nowoczesna świadomość narodowa, która stopniowo releguje z umysłowości ówczesnego społeczeństwa świadomość stanową. Naród przyswaja sobie nowe rozumienie ojczyzny i państwa, co pozwoliło mu przetrwać prawie 150-letni okres rozbiorów. Powstanie niepodległego państwa wyzwala dążność do określenia narodu jako całości i stworzenia swoistego programu jego duchowej odnowy. Walkę o wpływ na kształtowanie się oblicza narodu i państwa zamyka po II wojnie światowej wybór modelu likwidujący antagonizmy klasowe w jego wnętrzu oraz upowszechnienie i umocnienie więzi narodowej. Wyrażało się to w minionym XXXV-leciu i wyraża nadal w powszechnym uczestnictwie całego narodu w rozwoju kultury i gospodarki mające na uwadze umocnienie polityczne państwa polskiego. Zatem patriotyzm, który pojmujemy jako wartość społeczną i ideowo-moralną możemy rozpatrywać w kontekście wszelkich przemian politycznych, kulturalnych i ekonomicznych narodu.

Patriotyzm nie przejawia się li tylko w emocjonalno-uczuciowej warstwie psychiki człowieka, ale również w jej intelektualno-racjonalnej sferze. Stąd niezwykle ważne jest wprowadzenie elementu odpowiedzialności, gdy patriotyzm traktujemy jako wartość etyczną. Patriotyzm to działanie, czyn, postawa przepełniona autentyczną odpowiedzialnością zarówno w odniesieniu do wspomnianej gotowości zbrojnej obrony kraju, jak i udziału w rozwoju poszczególnych dziedzin życia społecznego, który staje się nakazem i powinnością każdej jednostki. Owa odpowiedzialność wyrażać się może w maksymalnym zaangażowaniu w społeczne życie całego narodu. Zakres i stopień społecznego zaangażowania oraz odpowiedzialności jest uzależniony od "dojrzałości politycznej, znajomości realnej sytuacji

i potrzeb narodu, dbałości o jego najbardziej życiowe interesy, rozważa we wszystkich sprawach, które są związane ze stanem narodowej gospodarki, kultury, obronności itp., a także poszanowania ludzi pracy za ich realny trud i dzielność dla dobra kraju"¹¹. Patriotyzm, któremu towarzyszy odpowiedzialność obudowana racjonalizmem musi być całkowicie wolny od wyrachowania, bezideowej kalkulacji, konformizmu i bezdusności¹². "Patriotyzm socjalistyczny - powiada H. Jankowski - polega więc w równym stopniu na ideowym, emocjonalnym zaangażowaniu, jak i na dojrzałości politycznej, wysokim rozsądkiem politycznym. Jest on jednością elementów politycznych, intelektualnych, prakseologicznych i moralnych"¹³.

Nie sposób odgraniczyć patriotyzmu socjalistycznego od takiej wartości i postawy moralnej, jaką jest i n t e r - n a c j o n a l i z m p r o l e t a r i a c k i . Internacjonalizm jest ideą, która ukazuje potrzebę i konieczność solidarności, współpracy oraz wzajemnego poparcia krajów dążących do socjalizmu, które swym ustrojem gwarantują pełny rozwój każdej jednostce i całemu społeczeństwu. Solidarność, współpraca i wzajemne poparcie między narodami zapewniają - w imię proletariackiego internacjonalizmu, zgodnie z nauką W.I. Lenina - poszanowanie samodzielności i równouprawnienie tych narodów oraz muszą wykluczać jakąkolwiek ingerencję w wewnętrzne sprawy innych krajów i narodów¹⁴.

Należy uprzytomnić sobie, że internacjonalizm i patriotyzm jako swoiste wartości moralności socjalistycznej dopełniają się wówczas, gdy ich realizacja oparta na wolności, suwerenności narodowej oraz solidarności zmierza do wyzwolenia społecznego. Socjalizm niesie z sobą idee egalitaryzmu, czyli równości społecznej, którą odnosi tak do własnego, jak i innego narodu. Równość społeczna w ujęciu naukowego socjalizmu zasadza się na wolności i sprawiedliwości wszystkich narodów łączących się w walce z uciskiem klasowym.

Patriotyzm socjalistyczny i internacjonalizm proletariacki są fundamentalnymi wartościami etycznymi powiązаныmi ściśle z pozostałymi wartościami aksjologii marksistowskiej. Na szcze-

gólną uwagę zasługują tu takie wartości, jak: humanizm, demokracja oraz praca.

Współcześnie patriotyzm i internacjonalizm występuje w nierozdzielalnym związku z humanizmem, który na gruncie ideologii socjalistycznej oznacza szacunek dla człowieka jako najwyższej wartości. Być patriotą i internacjonalistą to przede wszystkim mieć na względzie możliwość urzeczywistnienia takiego społeczeństwa, które służyć będzie dobru każdej jednostki. Nie idzie tu o deklaracje wyrażane w poglądach i przekonaniach oraz o wrażliwość emocjonalną, lecz o autentyczne działania na rzecz własnego kraju, narodu oraz całej wspólnoty socjalistycznej. Działania te mają odzwierciedlać się m. in. w wykonywanej pracy zawodowej i społecznej.

Patriotyzm socjalistyczny i internacjonalizm proletariacki jako wartości etyczne, przy zmieniających się warunkach ekonomiczno-gospodarczych świata, nakładają wszystkim jednostkom moralny obowiązek rzetelnej i nienaganej pracy, która jest sama w sobie wartością przyczyniającą się do wielostronnego rozwoju każdego człowieka, jest twórczą samorealizacją i manifestacją własnej osobowości¹⁵.

Postawa patriotyczna nie sprowadza się tylko do znajomości historii narodu, jego tradycji i całej przeszłości, ale traktowana jako wartość moralna wyraża się w podstawowej formie aktywności każdej jednostki, jaką jest praca, która winna odzwierciedlać "... poczucie odpowiedzialności pełnoprawnych współgospodarzy kraju za jego rozwój ekonomiczny, polityczny, kulturalny"¹⁶.

Internacjonalizm proletariacki skupia uwagę na współczesnych problemach wojny i światowego pokoju. Socjalizm traktuje pokój jako jedną z głównych wartości moralnych i czyni walkę o pokój podstawą wszelkich kontaktów międzynarodowych. Ideologia socjalizmu - traktując internacjonalizm jako jedną z najwyższych norm etycznych - sprzeciwia się wszelkim aktom agresji imperialistycznych, kolonializmowi i neokolonializmowi, rasizmowi i szowinizmowi. Przykłada zaś wielką wagę do ruchu i walk narodowowyzwoleńczych, których celem jest osiągnię-

cie prawa narodów do samostanowienia. W świetle powyższych rozważań na temat internacjonalizmu, istotnego znaczenia nabiera zasada pokojowego współistnienia narodów oraz zasada powszechnego rozbrojenia.

Ideał pokoju to wartość odzwierciedlana zarówno w postawach patriotycznych, jak i internacjonalistycznych; ideał pokoju między obywatelami i narodami immanentnie tkwi w treściach socjalistycznej moralności, której zasadniczym celem jest przestrzeganie zasad wyzwolenia społecznego, równości i braterstwa ludzi.

Z dotychczasowych rozważań wynika, że p a t r i o - t y z m i i n t e r n a c j o n a l i z m jako wartości etyczne nie mogą być rozpatrywane w oderwaniu od założeń ideowych, światopoglądowych i politycznych socjalizmu. Wartości te nie są samoistne, a włączenie ich do programu wychowania socjalistycznego nie wypełnia w całości tego złożonego procesu społecznego. Patriotyzm i internacjonalizm wiążą się w sposób zasadniczy z wieloma wymaganiami ideowo-moralnymi.

PRZYPISY

- ¹ Etyka pod red. H. Jankowskiego, Warszawa 1973, s. 21 i 22.
- ² Por. I. Jundziłk, O wychowaniu patriotycznym dzieci, Warszawa 1969.
- ³ Ibidem, s. 8-10.
- ⁴ S. Ossowski, Analiza socjologiczna pojęcia ojczyzny /w:/ te- goż, Dzieła, T. III, Warszawa 1967, s. 210-211.
- ⁵ J.J. Wiatr, Społeczeństwo. Wstęp do socjologii systematycznej, Warszawa 1964, s. 286.
- ⁶ J.J. Wiatr, Socjologiczna problematyka narodu i ojczyzny, Kwartalnik Pedagogiczny 1966, nr 3, s. 20.
- ⁷ I. Jundziłk, op. cit., s. 13.

- 8 Etyka, s. 311.
- 9 Cytuję za: K. Mrozowska, Tradycje KEN w szkolnictwie polskim XIX w., Przegląd Historyczno-Oświatowy 1972, nr 3.
- 10 Etyka, op. cit., s. 311.
- 11 Tamże, s. 313.
- 12 Ibidem, s. 313.
- 13 Ibidem, s. 313.
- 14 Leninowskie zasady internacjonalizmu proletariackiego, Warszawa 1970.
- 15 Por. H. Muszyński; Ideał i cele wychowania, Warszawa 1972, s. 140.
- 16 Etyka, s. 304.

Patriotismus und Internationalismus als
ideologisch-moralische Werte

Zusammenfassung

In diesem Artikel wurde eine Analyse der fortgeschrittenen Veränderung im Inhalt und im Bereich der Auffassung Patriotismus durchgeführt. Die historische Besichtigung des Begriffes von der Urgemeinschaft durch die Sklavereiepoche, Feudalismus und Kapitalismus geht bis in die Gegenwart. Die Analyse erlaubt es festzustellen, da der Patriotismus nicht nur ein Gefühl ist, aber eine eigenartige sozial-politische und moralische Haltung. Den sozialistischen Patriotismus kan man als moralische Haltung. Den sozialistischen Patriotismus kan man als moralischen Wert behandeln, verbunden mit dem internationalistischen Proletariat. Dieser Wert befiehlt jedem Einzelwesen mit seinem Verhalten und Benehmen das Gefühl der Achtung, Liebe und Zuweisung für die Heimat zu bestätigen, und außerdem legt er die Verpflichtung der Solidarität mit dem eigenem Volk auf.

Patriotismus als Moralpflicht befiehlt dem Menschen sich

aktiv in der Entwicklung und dem Gut der eigener Heimat einzusetzen. Patriotismus hat eine Dreidimensionalstruktur. Die erste Schicht betrifft den laufenden Inhalt des Alltagsleben, ihre Quellen erkennen wir in der weiteren oder näheren Vergangenheit, als wenn sie entscheidend die zweite Schicht dieser Struktur wäre. Die dritte Schicht das ist die Zukunft. So ein begreifender Patriotismus ist ein Wert der das Verhältnis dem Einzelwesen zum eigenem Volk und Vaterland reguliert und außerdem bestimmt er als eines inmitten vieler Kriterien die moralische Beurteilung des Menschen. Patriotismus ist öffentlich und unzertrennbar mit dem Soldatenheld und Bürgerverantwortung für die Sicherheit des Landes verbunden, mit dem Humanismus der auf dem Grund der sozialistischen Ideologie die Achtung für den Menschen bedeutet, welcher seine Entwicklung unter der Bedingung des allgemeinmenschlichen Friedens erreichen kann. Darum widersprechen entschlossen Patriotismus und Internationalismus allen Problemen einer imperialistischen Aggression, dem Kolonialismus, Rassentum und Chauvinismus, indem er großen Wert auf die nationalen Befreiungsbewegungen legt, deren Ziel ist das Selbstbestimmungsrecht zu erreichen. Aus den Gedankengängen dieses Artikels erfolgt, daß der Patriotismus und Internationalismus nicht untersucht sein können, abgetrennt von den ideologischen, weltanschaulichen politischen Begründungen, wenn wir sie als Werte der sozialistische Moral behandeln.

Патриотизм и интернационализм как проявление идейности и моральности

Резюме

В настоящей статье представлен анализ изменений, наблюдаемых в понятии "патриотизм" с точки зрения его содержания и сферы проявления. Исторический обзор этого понятия охватывает все периоды: и первобытно-общинный, и рабовладельческий, и феодализм, и капитализм, доходя до нашего времени. Проведенный анализ позволяет утверждать, что патриотизм - это не только эмоция, а особенный сложный подход к жизни в сфере общественно-политических и моральных проявлений. Социалистический патриотизм можно интерпретировать как определенную моральность, тесно связанную с пролетарским интернационализмом. Эта моральность предвидит проявления любви, уважения, привязанности к Родине и кроме всего этого обязывает к солидарности со своим народом.

Патриотизм как моральная обязанность склоняет человека к активному участию в развитии и улучшении благосостояния своей Родины.

Патриотизм - это трехмерная структура, во-первых, охватывающая проявления повседневной жизни, истоков которой следует искать в далеком или близком прошлом, и эту соотнесенность можно назвать вторым измерением структуры. Третье измерение - это будущее. Таким образом понятие патриотизм регулирует отношение личности к своему народу и к отчизне и кроме этого определяет моральность человека.

Патриотизм проявляется и существует в неразрывной связи с воинским героизмом, гражданской ответственностью за безопасность страны, с гуманизмом, который на почве социалистической идеологии обозначает уважение к человеку и который свое развитие может достичь в условиях мирного сосуществования. Поэтому патриотизм решительно